

12 אפריל 2019

מצב נשרים חורף 2019: ספירה וקינן

ריכוז וסיכום נתונים: אוהד הצופה

תכנון וביצוע הספירה: זהבה סיגל, אסף צוער ועמית דולב

תקציר:

ספירות הנשרים וסקר הקינן נערכים במסגרת פרויקט פורשים כנף מאז שנת 1999 ככלי הניטור של אוכלוסיית הנשרים לשם הערכת המצב ובחינה של הצלחות הממשק ומאמצי השימור. הסקר נערך בכל מקום בארץ בו קיים מידע או חשד לפעילות נשרים. לאור מצב הנשרים בארץ, מתקיים בישראל ממשק אקטיבי בכדי למנוע את הכחדתם. הניטור נועד לעקוב אחרי מצב האוכלוסייה, תוצאות הממשק והאם נדרש שינוי. מאז 1996 מתקיים פרויקט פורשים כנף שמטרתו הראשונה והעיקרית היא מניעת הכחדת הנשרים באמצעות פעולות ממשק, ניטור ואף, מחקרים ופעילות חינוכית חשובה ומשלימה. כמו כן, בעזרת כיל מתבצעת סניטציה ואספקת מזון לנשרים בנגב, יחד עם פעילות חינוך נרחבת. אומדן מצב האוכלוסייה הוא כלי מרכזי לבחינת הצלחת הפרויקט ופעולות ממשק נוספות בכל הארץ. תוצאות ספירת הנשרים בחורף 2019 מחזקות את המגמות שזוהו בשנים האחרונות: יציבות ואף עלייה בקינן הנשרים בנגב, המשך המצב החמור בגולן ובמדבר יהודה והתייצבות האוכלוסייה המושבת לטבע בכרמל.

רקע

עונה זו מתאפיינת בפרטים דוגרים ופרטים שאינם מקננים ולעיתים גם פרטים חורפים, בעיקר מהבלקן. ב-7-8 למרץ 2019 נערך ניטור הנשרים השנתי, שמטרתו לאמוד את מצב אוכלוסיית הנשרים, כמות התחלות דגירה, מספר פרטים משוטטים ומצב דמוגרפי של פרטים מסומנים. ניטור זה מתבצע במסגרת "פורשים כנף" מאז 1999.

שיטה

1. סריקה לאיתור קינונים באתרים מוכרים משנים קודמות ועל פי מידע ממשדרים או מתצפיות מקריות של אנשי השטח של רטי"ג, מרכז הצפרות ומצפרים.
2. ספירה בנקודות האכלה במחוז דרום, שם מרבית פעילות האכילה של הנשרים מתקיימים באתרי אספקת המזון, בניגוד למצב בגולן.
3. ספירה בו זמנית של נשרים במצוקי הקינן והלינה המוכרים בכל הארץ.
4. זיהוי פרטני של נשרים מסומנים (תגי כנף, טבעות וטלמטריה).

בספירה זו בוצעו:

ספירה מקיפה באתרי הקינן והלינה המוכרים (מחוז צפון, יו"ש ודרום). בנוסף, בוצע במחוז דרום מעקב בשני אתרי אספקת מזון.

תוצאות

בטבלה 1 מוצגות תוצאות הספירה לאחר סילוק כפילויות ותיקון מפרטים מסומנים.
ספירת נשרים - חישוב מספר הנשרים השוהה בישראל נערך לאחר ריכוז המידע משלושת הספירות השונות שהתבצעו בו זמנית:

- (1) **ספירה באתרי ההתכנסות ללינה:** בהתכנסות ללינה על המצוקים ב-7/3/19 לפנות ערב ולפני העזיבה ב-8/3/19 בבוקר נספרו 116 פרטים שונים: 92 בחבל המדברי, 1 בגולן ו-23 בכרמל.
- (2) **ספירה בנקודות האכלה בדרום:** מספר הפרטים שביקרו באתרי האכלה במחוז דרום היה 101. יחס של נשרים לא מתויגים לנשרים מתויגים בתחנה האכלה בהר צרור, עמד על עשרה מתויגים על כל נשר לא מתויג.
- (3) **ספירה לפי מספר נשרים מסומנים:**
 ב-2 ימי הספירה זוהו בארץ 130¹ נשרים מסומנים שונים לפי תגים או משדרים (לעומת 123 אשתקד). מספר המזוהים בכל אזור:
 מחוז דרום - 100 פרטים שונים
 מרחב כרמל - 23 פרטים שונים
 מרחב גולן - 7 (ועוד אחד שהגיע מהכרמל)

לפי היחס של מסומנים ולא מסומנים ופרטים ממושדרים שלא זוהו בספירה נמצאו במרחב המדברי בדרום (מנחל דוד דרומה) לפחות 110 פרטים שונים ובכרמל ובגולן לפחות 28 ו-9 פרטים בהתאמה (טבלה 1).

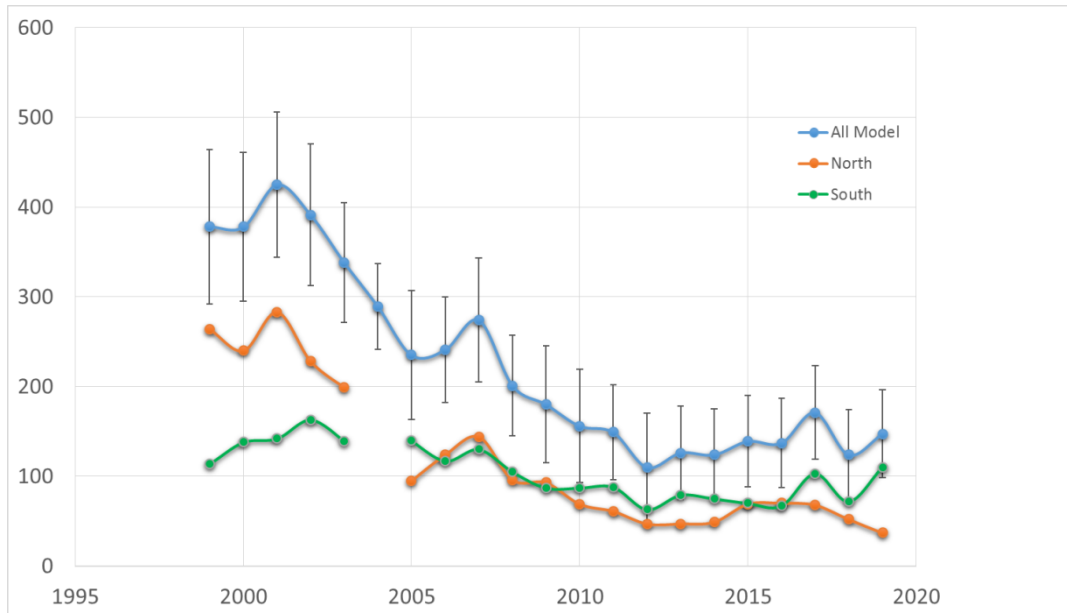
אומדן מספר הנשרים נקבע עפ"י תצפיות ישירות ומשדרים (טבלה 1):

החוסר במידע בחלק מהשנים באזור הדרום הושלם באמצעות ניתוח "סדרות בזמן" (Time Series Analysis) שערך ד"ר אסף צוער (איור 1).

שנה	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
זרם	110	72	103	67	60	75	79	63	88	87	87	105	130	116	140		139	163	142	138	114
צפון	37	58	68	70	69	49	47	47	61	69	93	96	144	124	95		199	228	283	240	264
סה"כ	147	124	171	137	139	124	126	110	149	156	180	201	274	240	235	289	363	391	435	378	378

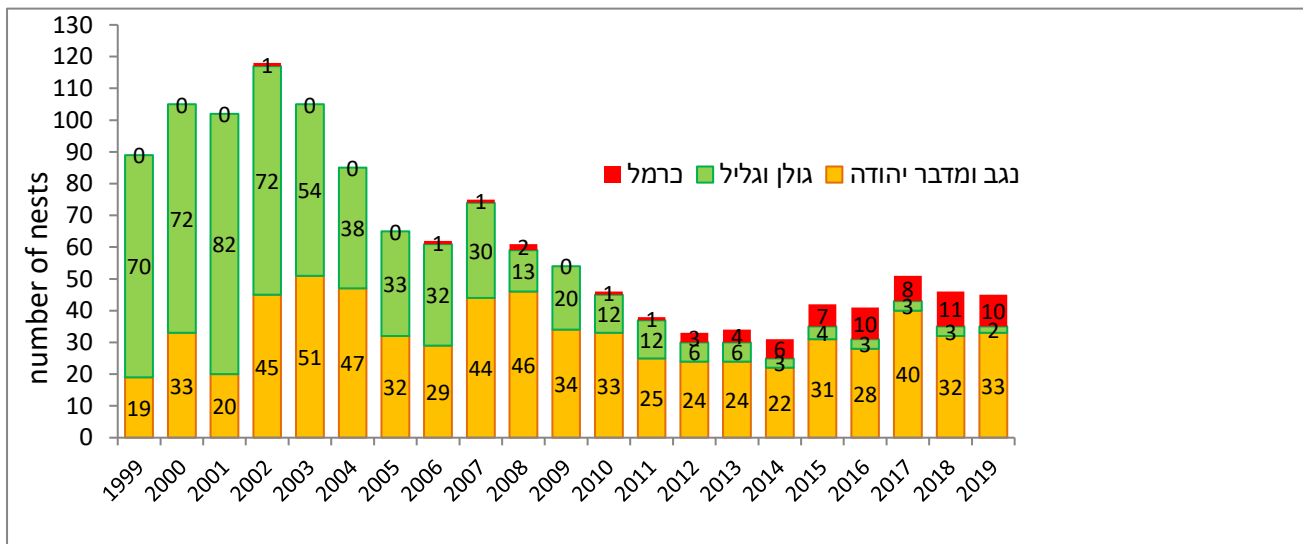
טבלה 1: מספר הנשרים שנספרו בישראל בחודש פברואר מאז שנת 1999. בכתב נטוי אלו הנתונים המחושבים מתוך ה-Time Series Analysis.

¹ מאז הספירה זוהו בארץ לפי תגים עוד 8 נשרים מקומיים שונים לפי תגים: 2 במחוז דרום ו-6 במחוז צפון. סה"כ 138 מזוהים.

איור 1: מספר הנשרים שנספרו בחבל המדברי (South) ובחבל הים תיכוני (גולן, גליל וכרמל - North) וסה"כ ישראל בחודש פברואר מאז שנת 1999 (בשנים בהם אין מידע מספירה בשטח הושלם המידע במודל Time series analysis).

2. מספר הקינים שאותרו – עד כה זוהו השנה בישראל 44 התחלות קינון. בטבלה 2 מוצגות מספר התחלות קינון (שאינן הטלות מילואים) שאותרו בארץ מאז 1999. הנתונים מוצגים באיור 2.

איור 2: קינון נשרים בישראל 1999-2018 והתחלת קינון ב-2019

2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	
12	14	11	13	11	9	10	9	13	13	10	9	31	33	33	38	54	73	82	72	70	קינון צפון
33	32	40	28	31	22	24	24	25	33	34	46	44	29	32	47	51	45	20	33	19	קינון דרום
45	46	51	41	42	31	34	33	38	46	44	61	75	62	65	85	105	118	102	105	89	סה"כ

טבלה 2 : התחלות קינון נשרים בישראל 1999-2019, ללא הטלות מילואים

בגולן הקינון מתבצע בדומה לשנתיים האחרונות: רק בנחל רוקד. העדות על הקינון ברוקד מתקבלת רק בזכות משדרי ה-GPS. לפיכך, סביר שיש שם קינונים נוספים של פרטים שאינם ממושדרים או שהמשדרים כבר יצאו מכלל פעולה.

התפלגות המקור וגיל הנשרים שזוהו:

110	ילידי טבע*
22	ילידי שבי
8	מאוקלמים מספרד
9	משוקמים בביה"ח לחיות בר

* חלק מילידי הטבע הם צאצאי ההשבה לטבע

הגיל הממוצע של 123 נשרים שגילם ידוע הוא 6.5 שנים ונתון זה מעודד מכיוון שהאוכלוסייה צעירה בזכות גיוס של פרטים צעירים בזכות רבייה מוצלחת וכן - שרידה של פרטים מההשבה בכרמל ובגמלא.

סיכום

- בניית ארון טווח (מאז 1999) קיימת ירידה מצטברת ומובהקת של 7% בשנה.
- מאז ההרעלה הגדולה בגולן ב-2007, נראה שאוכלוסיית הנשרים בישראל כנראה שומרת על יציבות במספר הפרטים ובמספר הקינונים.
- יציבות האוכלוסייה משאיר אותה חשופה לסיכון הכחדה גבוה. על מנת שהאוכלוסייה לא תמצא בסיכון הכחדה היא חייבת לגדול משמעותית.
- בלימת הירידה בעשור האחרון מעודד אבל העדר עליה מוכיח שקיימת תמותה שמונעה את גדילת האוכלוסייה.
- המצב בגולן ממשיך להיות קשה. רוב הפרטים הממושדרים בגולן חמישה מתוך שבעה ממושדרים - עדין צעירים מכדי להתרבות. הבשורה: בגולן לא נרשמה תמותה של נשרים מזה כשנה.

- במדבר יהודה המצב קשה אך פעילות הנשרים התרחבה משמעותית לפי התצפיות בספירה ולפי מספר התחלות הקינון עלה מ-1 ל-3.
- עיקר התמותה שזוהתה בשנתיים האחרונות הינה בכרמל. מאחר ורוב גורמי התמותה אינם מזוהים, החל במסגרת "פורשים כנף" מחקר ווטרינרי בכדי לתת לכך מענה.
- גרעין הרבייה, האיטוש וההשבה לטבע בכרמל ובגולן, במסגרת פורשים כנף, תורם לכ-20% מכלל הנשרים שנספרו או זוהו. כאשר מעריכים את תרומת גרעין הרבייה יש להוסיף את הגוזלים מהשנים החולפות שבקעו לנשרים המושבים.

תודות

1. תודה לכל אנשי רט"ג ולמחוזות שהשתתפו בארגון הספירה ובספירה עצמה ולמתנדבים השונים.
2. תודה למתנדבים השונים בספירה ובמיוחד לגדי שמילה וליובל דקס על הספירה בתחנות האכלה.
3. תודה לאנשי גן החיות התנכ"י השותפים לגרעין הרבייה ושיחד עם חברת ארקיע וקרן היסוד מסייעים ליבוא הנשרים מספרד, לשם הגדלת גרעין הרבייה ולתמיכה באוכלוסיית בטבע.
4. תודה לכיל שבזכות הסיוע שלה מתקיימת הסניטציה במרחבי הנגב ומופעלות נקודות האכלה והשתייה בנגב ובדרום מדבר יהודה שתומכות במרבית אוכלוסיית הנשרים המתרבה בארץ.
5. תודה לגני רמת הנדיב על הסיוע בהגדלת גרעין הרבייה ע"י הקמת מתקן מקצועי לרביית נשרים ואחזקתם בו.
6. וכמובן, לביה"ח לחיות בר שאחראי להצלת נשרים, שלפחות לאחד מהם כבר יש נכדים ילידי טבע מאז שוקם, כך שבפועל השיקום אחראי לפחות ל-9 פרטים שזוהו, כמו גם לתמיכה וטרינרית בגרעין הרבייה.